

aut ideo fit ut dulcior **veniat** dilata jucunditas, aut iste sensus est desiderantium, cum spatium temporis, etiam quod subvenienti breve est, longum est amanti. « Novit » autem Dominus quid **quando** faciat, qui in mensura et » numero et pondere **cuncta** disponit¹. »

III. Ardentibus autem spiritalibus desideriis, carnalia desideria sine dubitatione frigescunt: propter hoc sequitur: « Quoniam factus **sum** tanquam uter in pruina; justificationes tuas **non sum** oblitus². » Nimirum enim per utrem carnem mortis **hujus**, per pruina vero cœlestis beneficium vult intelligi, quo carnis concupiscentiæ velut frigore cohibente **torpescunt**; et fit hinc ut justificationes Dei de memoria **non** labantur, dum non cogitatur aliunde; quoniam fit **quod** ait Apostolus: « Carnis pro- » videntiam ne feceritis in concupiscentiis³. » Ideo cum dixisset: « Quoniam factus sum tanquam uter in pruina; » subjecit, « Justificationes tuas non sum oblitus: » Hoc est, ideo non sum **oblitus**, quoniam talis factus sum. Fervor enim cupiditatis obtorpuit, ut ferretur memoria caritatis.

IV. « Quot sunt **dies** servi tui, quando facies de persecu- » tionibus me **judicium**⁴? » In Apocalypsi est ista vox Martyrum, et eis imperatur patientia donec fratrum eorum numerus impleatur⁵. » De diebus ergo suis interrogat corpus Christi, qui futuri sunt in hoc sæculo. Et ne quisquam putaret ante hic Ecclesiam non futuram, quam finis sæculi venerit, et aliquid temporis futurum in hoc sæculo, quo Ecclesia jam **non** sit in terris; propterea cum quæsisset de diebus suis, **adjunxit** etiam de iudicio, profecto demonstrans usque **ad** iudicium, in quo de persecutoribus ejus est futura **vindicta**, ipsam quoque in terris futuram,

¹ Sap. xi, 21. — ² Psal. cxviii, 83. — ³ Rom. xiii, 14. — ⁴ Psal. cxviii, 24. — ⁵ Apoc. vi, 10.

Si autem quemquam movet, cur quærat quod cum discipuli quærent, Magister respondit: « Non est vestrum » scire tempora, quæ Pater posuit in sua potestate¹: » Cur non credamus isto loco Psalmi hujus esse prophetatum hoc ipsum illos fuisse quæsituros, et Ecclesiæ vocem, quæ hic tanto ante prædicta est, illorum interrogatione completam?

V. Quod autem sequitur: « Narraverunt mihi iniqui » delectationes; sed non sicut lex tua, Domine²: » eas sic transferre voluerunt interpretes nostri, quas Græci ἀδολεσχίας vocant, quod usque adeo uno verbo nequaquam dici latine potest, ut aliqui « Delectationes, » aliqui, « Fabulationes » eas dicerent: ut non immerito accipiantur esse quidem illas exercitationes, sed in sermone cum quadam delectatione. Has vero habent in diversis sectis ac professionibus, et litteræ sæculares, et Judæorum quæ Deuterosis nuncupatur, continens præter divinarum canonem Scripturarum millia fabularum: habet eas et hæreticorum vana atque errabunda loquacitas. Hos omnes iniquos intelligi voluit, a quibus sibi narratas dicit ἀδολεσχίας, id est, exercitationes delectabiles verbis: « Sed non, » inquit, sicut lex tua, Domine, » quia me in ea veritas, non verba delectant.

VI. Denique adjungit: « Omnia mandata tua veritas: » injuste persecuti sunt me, adjuva me³. » Et pendet totus de superioribus sensus: « Quot sunt dies servi tui, » quando facies de persecutoribus me **judicium**? » Ut enim persequantur me, narraverunt mihi sermonum suorum delectationes: sed eis præposui legem tuam; quæ ideo plus me delectavit, quia « Omnia mandata tua veritas: » non sicut illorum abundat sermonibus vanitas. Ac per hoc « Injuste persecuti sunt me, » quia non in me persecuti

¹ Act. i, 7. — ² Psal. cxviii, 85. — ³ Ibid. 86.

sunt nisi veritatem. Ergo « adjuva me, » ut certem pro veritate usque ad mortem : quia et hoc tuum mandatum est, et ideo et hoc veritas est.

VII. Hoc cum faceret Ecclesia, passa est quod adjunxit, « Paulo minus consummaverunt me in terra¹ : » multa scilicet strage Martyrum facta, dum confitentur et prædicant veritatem. Sed quia non frustra dictum est, Adjuva me : « Ego autem, inquit, non dereliqui mandata tua. »

VIII. Atque ut posset perseverare usque in finem : « Secundum misericordiam, inquit, tuam vivifica me ; et » custodiam testimonia oris tui² : » quæ græcus habet « Martyria. » Quod tacendum non fuit, propter dulcissimum Martyrum nomen, qui procul dubio quando tanta persequentium crudelitas sæviebat, ut Ecclesia paulo minus consummaretur in terra, nullo modo Dei martyria custodirent, nisi fieret eis quedam hic oratum est : « Secundum » misericordiam tuam vivifica me. » Vivificati sunt enim, ne amando vitam, negarent vitam, et negando vitam amitterent vitam. Ac sic qui pro vita veritatem deserere noluerunt, moriendo pro veritate vixerunt.

SERMO XXI.

I. Homo qui loquitur in isto Psalmo, tanquam tæderet eum mutabilitatis hominum, unde vita ista tentationibus plena est, inter tribulationes suas, propter quas supra dixerat : « Iniqui persecuti sunt me, » et, « Paulo minus consummaverunt me in terra ; » inflammatus desiderio cælestis Jerusalem, in superna suspexit, et dixit, « In æternum, Domine, verbum tuum permanet in cælo³ : »

¹ Psal. cxviii, 87. — ² Ibid. 88. — ³ Ibid. 89.

hoc est, in Angelis tuis custodientibus æternam sine desertione militiam.

II. Sequens autem versus post cælum, pertinet consequenter ad terram. Unus enim versus est eorum octo, qui ad istam litteram pertinent. Singulis quippe litteris hebræis subduntur octoni, donec Psalmi hujus prolixitas terminetur. « In generationem et generationem veritas » tua, fundasti terram, et permanet¹. » Post cælum ergo terram contuitu fidelis mentis aspiciens, invenit in ea generationes quæ in cælo non sunt, et ait : « In generationem et generationem veritas tua : » sive omnes generationes ista repetitione significans, a quibus nunquam defuit veritas Dei in sanctis ejus, modo paucioribus, modo pluribus, ut se temporum varietas habuit vel habebit ; sive duas quasdam generationes intelligi volens, unam scilicet ad Legem et Prophetas, alteram vero ad Evangelium pertinentem. Cur autem nunquam etiam istis generationibus veritas desit, velut aperiens causam ; « Fundasti, » inquit, terram, et permanet : » eos qui in terra sunt, terram nuncupans. « Fundamentum autem aliud nemo » potest ponere præter id quod positum est, quod est » Christus Jesus². » Neque enim et illius generationis ad Legem Prophetasque pertinentis fundamentum non erat Christus, testimonium habens a Lege et Prophetis³. Aut vero Moyses et Prophetæ filii deputandi sunt in servitutum generantis ancillæ fuisse, non liberæ, quæ est mater nostra⁴, cui, « Mater Sion, dicit homo, et homo factus » est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus⁵ ? » Ipse est enim et apud Patrem altissimus, et propter nos in ista matre factus humillimus : quoniam qui Deus erat super eam, « Homo factus est in ea. » Hoc itaque fundamento,

¹ Psal. cxviii, 90. — ² I Cor. iii, 11. — ³ Rom. iii, 21. — ⁴ Galat. iv, 24-26. — ⁵ Psal. lxxxvi, 5.

Domine, « Fundasti terram, et permanet : » quia in tali fundamento constabilita, non inclinabitur in sæculum sæculi¹ : in eis utique permanens, quibus es vitam daturus æternam. Quos autem ancilla peperit, ad Vetus Testamentum pertinentes, in cujus tamen figuris latebat novum, nihil aliud sapiendo quam promissa terrena, non permanent. « Servus enim non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternum². »

III. « Ordinatione tua permanet dies³ : » Ista quippe omnia dies : et iste est dies quem fecit Dominus, exultemus et jucundemur in eo⁴ : et sicut in die honeste ambulemus⁵. « Quoniam omnia serviunt tibi. Omnia » scilicet de quibus loquebatur ; « Omnia » quæ pertinent ad hunc diem, « Serviunt tibi. » Impii quippe de quibus dicitur : « Nocti similavi matrem vestram⁶, » non serviunt tibi.

IV. Deinde respexit unde liberetur hæc terra, ut fundata permaneat : atque subiecit : « Nisi quod lex tua me » ditatio mea est, tunc forsitan perissem in humilitate » mea⁷. » Ista lex fidei est ; non inanis fidei, sed quæ per dilectionem operatur⁸. Per hanc interpretatur gratia, quæ fortes facit in tribulatione temporali, ne pereant in humilitate mortali.

V. « In æternum, inquit, non obliviscar justificatio- » num tuarum ; quoniam in ipsis vivificasti me⁹. » Ecce unde factum est, ut non periret in humilitate sua. Nam Deo non vivificante, quid est homo, qui se occidere potuit, vivificare autem non potest ?

VI. Subiecit deinde, ac dicit : « Tuus sum ego, salvum » me fac ; quoniam justificationes tuas exquisivi¹⁰. » Non transeunter intelligendum est, quod dictum est : « Tuus

¹ Psal. cii, 5. — ² Joan. viii, 35. — ³ Psal. cxviii, 91. — ⁴ Id. cxvii, 24. — ⁵ Rom. xiii, 13. — ⁶ Osee iv, 5, juxta lxx. — ⁷ Psal. cxviii, 92. — ⁸ Gal. v, 6. — ⁹ Psal. cxviii, 93. — ¹⁰ Ibid. 94.

» sum ego. » Quid enim non est ejus ? An forte quia in cœlis esse dicitur Deus, ideo putandum est aliquid non esse ejus in terra ? Cum clamet alius Psalmus, « Domini est » terra et plenitudo ejus, orbis terræ, et omnes qui ha- » bitant in eo¹. » Quid est ergo quod iste ita se quodam modo familiariter Deo commendandum putavit, ut diceret : « Tuus sum ego, salvum me fac : » nisi intelligi volens quod malo suo suus esse voluerit, quod est inobedientiæ primum et maximum malum ? Et tanquam dicens : Meus esse volui, et perditum me feci : « Tuus sum, inquit, » salvum me fac ; quia justificationes tuas exquisivi : » non voluntates meas, quibus fui meus ; sed, « Justifica- » tiones tuas, » ut essem jam tuus.

VII. « Me, inquit, expectaverunt peccatores, ut per- » derent me : testimonia autem tua intellexi². » Quid est, « Expectaverunt, ut perderent ? » An velut insidiis obsederunt viam, expectantes ut quando transiret, occiderent ? Numquid ergo morte corporis perire metuebat ? Absit. Et quid est, « Me expectaverunt, nisi ut eis ad malum consentiret ? Tunc enim perderent. Unde autem non perierit dixit : « Testimonia tua intellexi. » Sed familiariter hic Ecclesiæ auribus græcus verbum sonat, « Mar- » tyria tua intellexi. » Quia scilicet me sibi non consentientem etiamsi occiderent, tua martyria confitens non perirem. Sed illi qui ut perderent, expectabant quando consentirem, torquebant etiam cum confiterer : nec tamen quod intellexerat relinquebat, intuens et videns utique sine fine finem, si perseveraret usque in finem.

VIII. Denique secutus adjunxit, « Omnis consumma- » tionis vidi finem, latum mandatum tuum valde³. » Intraverat quippe in sanctuarium Dei, et intellexerat in novissima⁴. Omnis autem consummatio mihi videtur hoc

¹ Psal. xxiii, 1. — ² Id. cxviii, 95. — ³ Ibid. 96. — ⁴ Id. lxxii, 17.

loco intelligenda, usque ad mortem pro veritate certare¹, et pro vero ac summo bono mala omnia tolerare : cujus consummationis finis est excellere in regno Christi, quod non habet finem ; et habere ibi sine morte, sine dolore, et cum magno honore vitam, morte hujus vitæ ac doloribus et opprobriis acquisitam. Quod autem addidit, « Latum mandatum tuum valde : » Non intelligo nisi charitatem. Quid enim profuisset quacumque morte imminente, et inter quantacumque tormenta illa martyria confiteri, si charitas in confitente non esset ? Audiamus Apostolum : « Et si tradidero, inquit, corpus meum ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest². Charitas autem Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis³. » In hac diffusionem latitudo est, in qua sine angustiis via quoque ambulatur angusta, donante illo cui dictum est : « Dilatasti gressus meos subter me, et non sunt infirmata vestigia mea⁴. » Latum est ergo mandatum charitatis, mandatum illud geminum, quo jubetur Deus et proximus diligere. Quid autem latius, quam ut ubi pendeat tota Lex et omnes Prophetæ⁵ ?

SERMO XXII.

I. SÆPE admonuimus laudabilem latitudinem, in qua nullas, cum mandata Dei facimus, patiamur angustias, intelligendam esse charitatem. Propter quod etiam in magno isto Psalmo cum superius dixisset : « Latum mandatum tuum valde : » in hoc sequenti versu ostendit unde sit

¹ Eccli. iv, 33. — ² 1 Cor. xiii, 3. — ³ Rom. v, 5. — ⁴ Psal. xvii, 37. — ⁵ Matth. xxii, 37 et 40.

latum, dicens : « Quomodo dilexi legem tuam, Domine¹. » Dilectio est igitur latitudo mandati. Unde quippe fieri potest, ut diligatur quod Deus jubet diligere, et ipsa jussio non diligatur ? Ipsa est enim lex. « Tota, inquit, die meditatio mea est. » Ecce quomodo eam dilexi, ut tota die meditatio mea esset : vel potius, sicut græcus habet, « Totam diem² ; ubi magis continuatio meditantis exprimitur. Id autem intelligitur per omne tempus, quod est semper. Tali expugnatur dilectione cupiditas, quæ sæpe faciendis legis jussionibus contradicit, concupiscente adversus spiritum carne : adversus quam spiritus concupiscens³, ita debet diligere legem Dei, ut totam diem meditatio ejus sit. Dicit autem Apostolus : « Ubi est ergo gloriatio tua ? Exclusa est. Per quam legem ? Factorum ? Non, sed per legem fidei⁴. » Hæc est fides quæ per dilectionem operatur⁵ : quoniam quærendo, petendo, pulsando, impetrat Spiritum bonum⁶, per quem dilectio ipsa diffunditur in cordibus nostris⁷. Hoc enim Spiritu Dei quicumque aguntur, hi filii sunt Dei⁸. Qui recipiuntur ut recumbant cum Abraham, Isaac et Jacob in regno coelorum⁹ : expulso servo qui non manet in domo in æternum¹⁰, id est, Israël secundum carnem, cui dictum est : « Cum videritis Abraham, Isaac, et Jacob, et omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras. Et venient ab Oriente, et Occidente, et Aquilone, et Austro, et accumbent in regno Dei. Et ecce sunt novissimi qui erant primi, et sunt primi qui erant novissimi¹¹. Genes autem, sicut ait Vas electionis, quæ non sectabatur justitiam, apprehenderunt justitiam ; justitiam au-

¹ Psal. cxviii, 96, 97. — ² Græc. ἅλην τὸν ἡμέραν. — ³ Gal. v, 17. — ⁴ Rom. iii, 27. — ⁵ Gal. v, 6. — ⁶ Luc. xi, 10 et 13. — ⁷ Rom. v, 11. — ⁸ Id. viii, 14. — ⁹ Matth. viii, 11. — ¹⁰ Joan. viii, 35. — ¹¹ Luc. xiii, 28-30.

» tem quæ non ex fide est : Israël autem persequens
 » legem justitiæ, in legem justitiæ non pervenit. Quare?
 » Quia non ex fide, sed quasi ex operibus, offenderunt
 » in lapidem offensionis¹. » Ita facti sunt inimici hujus,
 qui hic in prophetia loquitur.

II. Ac deinde conjungit : « Super inimicos meos sapere
 » fecisti me mandatum tuum, quoniam in æternum mihi
 » est². » Illi namque zelum quidem Dei habent, sed non
 secundum scientiam. Ignorantes enim Dei justitiam, et
 suam quærentes constituere, justitiæ Dei non sunt sub-
 jecti³. Iste vero qui super istos inimicos suos sapit manda-
 tum Dei, inveniri vult cum Apostolo non habens justitiam
 suam, quæ ex lege est, sed justitiam per fidem Christi,
 quæ est ex Deo⁴ : non quia lex quam legunt inimici ejus,
 non est ex Deo ; sed quia eam non sapiunt, sicut iste qui
 super inimicos suos eam sapit, cohærendo lapidi in quem
 illi offenderunt⁵. « Finis enim legis Christus ad justitiam
 » omni credenti⁶, » ut justificentur gratis per gratiam
 ipsius⁷ : non sicut illi qui viribus suis se legem facere
 existimant, et ideo ex lege quidem Dei, sed suam justiti-
 am constituere quærent ; sed quomodo filius promissio-
 nis, qui esuriens et sitiens eam⁸, petendo, quærendo,
 pulsando quodam modo a Patre mendicat⁹, ut adoptatus
 per Unigenitum accipiat. Sic autem mandatum Dei quando
 sapuisset, nisi eum ipse sic sapere fecisset cui dicit : « Su-
 » per inimicos meos sapere fecisti me mandatum tuum ? »
 Inimici quippe ejus illi, velut ex Agar, in servitutem ge-
 nerati¹⁰, ex eodem mandato temporalia præmia quæsie-
 runt : et ideo non fuit illis in æternum, sicut est huic.
 Melius quippe intellexerunt qui interpretati sunt « In æter-

— ¹ Rom. ix, 30-32. — ² Psal. cxviii, 98. — ³ Rom. x, 2, 3. — ⁴ Philip.
 iii, 9. — ⁵ Rom. ix, 32. — ⁶ Id. x, 4. — ⁷ Id. iii, 24. — ⁸ Matth. v, 6. —
⁹ Id. vii, 7. — ¹⁰ Galat. iv, 24.

» num, » quam qui « In sæculum, » tanquam finito isto
 sæculo nullum jam legis posset esse mandatum. Ita vero
 nullum erit, sed in tabulis visibilibus librisque conscrip-
 tum : in tabulis vero cordis, dilectio Dei et proximi ma-
 nebit in æternum : in quo mandato geminato tota Lex
 pendet et Prophetæ¹ : eritque præmium custoditi mandati
 hujus ipse mandator, et præmium dilectionis ipse dilec-
 tus, quando erit Deus omnia in omnibus².

III. Sed quid est hoc quod sequitur : « Super omnes
 » docentes me intellexi³ ? » Quis est iste, qui super om-
 nes docentes se intellexit ? Quis est, inquam, qui super
 omnes Prophetas, qui non solum loquendo eos qui secum
 vixerunt, verumetiam scribendo posteros tam excellenti
 auctoritate docuerunt, audet se intelligendo præponere ?
 Salomoni quidem tanta est donata sapientia, ut etiam his
 omnibus qui fuerunt ante illum, videatur esse prælat⁴ :
 sed non est credendum ipsum hic a patre suo David po-
 tuisse prophetari ; maxime quia dici non posset ex persona
 Salomonis quod hic dicitur : « Ab omni via maligna pro-
 » hibui pedes meos. » Porro si, quod est acceptabilius,
 Christum prænuntiat iste Propheta, nunc a capite, quod
 est ipse Salvator, nunc ab ejus corpore, quod est Eccle-
 sia, verba prophetica digerens, et tanquam unum lo-
 quentem faciens, propter magnum illud sacramentum,
 ubi dictum est : « Erunt duo in carne una⁵ : » agnosco
 eum plane qui super omnes docentes se intellexit, quando
 cum esset annorum duodecim, remansit puer Jesus in Je-
 rusalem, et a parentibus suis post triduum inventus est
 illic in templo sedens inter doctores, audiens illos et in-
 terrogans ; ubi stupebant omnes qui eum audiebant, su-
 per prudentia et responsis ejus⁶. Nec immerito, qui per

¹ Matth. xxii, 37-40. — ² I Cor. xv, 28. — ³ Psal. cxviii, 99. — ⁴ 43 Reg.
 iii, 12. — ⁵ Ephes v, 31, 32. — ⁶ Luc. ii, 42-47.

istam prophetiam tanto ante dixerat : « Super omnes » docentes me intellexi. » Omnes enim utique homines vult intelligi, non Deum Patrem : de quo dicit ipse Filius, « Sicut docuit me Pater, hæc loquor¹. » Quod difficillime ex persona Verbi intelligitur : nisi quis utcumque capere valeat, id esse Filium a Patre doctum, quod genitum. Cui enim non est aliud esse, aliud doctum esse, sed quod illi est esse, hoc est, doctum esse ; profecto a quo ei est esse, ab illo simul ei est doctum esse. Ex persona vero hominis, ubi formam servi accepit², facilius intelligitur a Patre didicisse quæ dixit : in qua forma servi constitutum, maxime puerum, potuerunt eum homines majoris ætatis docendum putare : sed ille quem Pater docuit, super omnes docentes se intellexit. « Quia testimonia, inquit, tua meditatio mea est. » Ideo super omnes docentes se intelligebat, quia testimonia Dei meditabatur : quæ melius quam illi de se ipso noverat, qui dicebat : « Vos misistis ad Joannem, et testimonium perhibuit veritati : ego autem non ab homine testimonium accipio, sed hæc dico ut vos salvi sitis. Ille erat lucerna ardens et lucens, vos autem voluistis exultare ad horam in luce ejus : ego autem habeo testimonium majus Joanne³. » Talia testimonia meditabatur, quando super omnes docentes se intellexit.

IV. Illi autem doctores non absurde intelliguntur etiam ipsi esse seniores, de quibus continuo dicit : « Super seniores intellexi⁴. » Quod ideo mihi eo modo repetitum videtur, ut nobis hæc legentibus illa ætas ejus veniret in mentem, quæ nobis innotuit ex Evangelio : qua ætate puerili inter ætate majores, hoc est, junior inter seniores sedebat, et super omnes docentes se intelligebat. Solent

¹ Joan. viii, 28. — ² Philip. ii, 7. — ³ Joan. v, 33-36. — ⁴ Psal. cxviii, 100.

enim junior et senior ad invicem dici minor et major, etsi neuter eorum senili accessit aut propinquavit ætati : quanquam si et expressum nomen seniorum in Evangelio velimus inquirere, supra quos intellexit, invenimus quando ei dixerunt Scribæ et Pharisei, « Quare Discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? Non enim lavant manus suas, cum panem manducant. » Ecce objecta est ei transgressio traditionis seniorum. Sed qui super seniores intellexit, quid eis responderit, audiamus. « Quare, inquit, et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? » Deinde paulo post, ut non solum ipse qui est caput corporis, verumetiam corpus ipsum et membra ejus super seniores illos intelligerent, quorum traditio de lavandis manibus ferebatur ; convocatis ad se turbis dixit eis : « Audite, et intelligite. » Tanquam diceret : Super seniores illos et vos intelligite, ut etiam de vobis illa prophetia clareat esse præmissa, « Super seniores intellexi ; » nec solum capiti, verumetiam corpori, Ac sic universo Christo aptata conveniat. « Non quod intrat in nos, coinquinat hominem ; sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem. » Hoc seniores illi non intelligebant, qui de lavandis manibus sua velut magna mandata tradiderant. Ipsa quoque membra capitis hujus super seniores intelligentis, nondum quod ab eo dictum est intellexerant. Denique post pauca respondens Petrus dixit ei : « Edissere nobis parabolam istam. » Putabat adhuc esse parabolam, quod Dominus sine figuris fuerat elocutus. At ille dixit : « Adhuc et vos sine intellectu estis? Non intelligitis quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, et in secessum emittitur ; quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, et ea coinquant hominem¹? » Adhuc et vos sine intellectu

¹ Matth. xv, 1-18.

estis, et super illos seniores non intelligitis? Sed plane jam nunc audito tali magistro, capite nostro, potest unusquisque nostrum dicere: « Super seniores intellexi. » Nam etiam corpori congruit quod secutus adjunxit: « Quia mandata tua exquisivi. Mandata tua, » non mandata hominum: « Mandata tua, » non mandata seniorum, qui volentes esse Legis doctores, non intelligunt, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant¹. Merito de mandatis Dei, quæ sunt exquirenda, ut super seniores illos intelligantur, responsum est iis qui eorum auctoritatem veritati præferebant, et dictum est: « Cur et vos transgredimini mandatum Dei, ut traditiones vestras statuatis? »

V. Jamvero quod adjungitur, non capiti videtur convenire, sed corpori. « Ab omni via maligna prohibui pedes meos, ut custodiam verba tua². » Neque enim caput illud nostrum, ipse Salvator corporis, in aliquam malignam viam carnali cupiditate ferretur, ut ei necesse esset pedes suos inde prohibere, quasi illuc euntes motibus suis: quod nos facimus, quando ea quæ ille non habuit, ne vias malignas teneant, desideria nostra prava cohibemus. Sic enim verba Dei possumus custodire, si post nostras malas concupiscentias non eamus³, ut ad mala concupita perveniant; sed eas potius adversus carnem spiritu concupiscente frenemus⁴, ne nos raptos atque subversos per malignas vias subtrahant.

VI. « A judiciis, inquit, tuis non declinavi; quoniam tu legem posuisti mihi⁵. » Dixit quid timuerit, ut ab omni via maligna prohiberet pedes suos. Quid est enim: « A judiciis tuis non declinavi; » nisi quod alio loco dicit: « A judiciis autem tuis timui? » Perseveranter eis

¹ 1 Tim. 1, 7. — ² Psal. cxviii, 101. — ³ Eccli. xviii, 30. — ⁴ Gal. v, 17. — ⁵ Psal. cxviii, 102.

credidi. « Quia tu legem posuisti mihi. » Tu interior intimis meis, tu intus in corde legem posuisti mihi spiritu tuo, tanquam digito tuo; ut eam non tanquam servus sine amore metuerem, sed casto timore ut filius diligerem, et dilectione casta timerem.

VII. Et ideo vide quid sequitur: « Quam dulcia faucibus meis verba tua¹, » vel, quod de græco est expressius, « Eloquia tua: super mel et favum ori meo. » Hæc est illa suavitas, quam Dominus dat, ut terra nostra det fructum suum²; ut bonum vere bene, id est, non mali carnalis formidine, sed boni spiritualis delectatione faciamus. Nonnulli sane codices non habent « Favum, » sed plures habent. Melli est autem similis aperta doctrina sapientiæ: favo vero, quæ de abstrusioribus sacramentis, tanquam de cellis cereis, ore disserentis, velut mandentis, exprimitur. Verum ori cordis, non carnis est dulcis.

VIII. Sed quid est quod ait: « A mandatis tuis intellexi³? » Aliud enim est, Mandata tua intellexi; aliud est, « A mandatis tuis intellexi. » Nescio quid ergo aliud se significat intellexisse a mandatis Dei: hoc est, quantum mihi videtur, faciendo mandata Dei pervenisse se dicit ad earum rerum intelligentiam, quas concupiverat scire. Propter quod scriptum est: « Concupisti sapientiam, serva mandata, et Dominus præbebit illam tibi⁴: » ne quisdam præposterus, antequam habeat humilitatem obedientiæ, velit ad altitudinem sapientiæ pervenire, quam capere non potest, nisi ordine venerit. Audiat ergo: « Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris; » sed quæ præcepit tibi Dominus, illa cogita semper⁵. Sic homo ad occultorum sapientiam pervenit per obedientiam mandatorum. Cum autem dixisset: « Quæ tibi præ-

¹ Psal. cxviii, 103. — ² Id. lxxxiv, 13. — ³ Id. cxviii, 104. — ⁴ Eccli. 1, 33. — ⁵ Id. iii, 22.

» cepit Dominus, illa cogita; » ideo addidit, semper, quia et custodienda est obedientia, ut percipiatur sapientia, et percepta sapientia non est deserenda obedientia. Spirituum itaque membrorum Christi vox ista est: « A mandatis tuis intellexi. » Hoc enim recte dicit Christi corpus in eis, quibus mandata servantibus propter ipsam custodiam mandatorum præbetur uberior doctrina sapientiæ. « Propterea, inquit, odio habui omnem viam iniquitatis. » Necesse est enim ut oderit omnem iniquitatem amor justitiæ: qui tanto major est, quanto eum magis inflammat amplioris dulcedo sapientiæ, quæ præbetur ei, qui obtemperat Deo, et a mandatis ejus intelligit.

SERMO XXIII.

I. SCRUTANDOS atque tractandos pro viribus, quas Deus donat, nunc istos versus Psalmi hujus aggredimur, quorum primus est, « Lucerna pedibus meis verbum tuum, et lumen semitis meis¹. » Quod est, « Lucerna; » hoc repetitum est, « Lumen: » quod « Pedibus meis; » hoc, « Semitis meis. » Quid est ergo, « Verbum tuum? » Numquidnam illud quod in principio erat Deus apud Deum, Verbum² scilicet per quod facta sunt omnia? Non est ita. Nam illud Verbum lumen est, sed lucerna non est. Lucerna quippe creatura est, non Creator, quæ participatione incommutabilis lucis accenditur. Hoc erat Joannes, de quo dicit Verbum Deus, « Ille » erat lucerna ardens et lucens³. » Sed lumen est et lucerna: et tamen in comparatione Verbi, de quo dictum est: « Deus erat Verbum, » non erat ille lumen; sed missus est, ut testimonium perhiberet de lumine. Erat

¹ Psal. cxviii, 105. — ² Joan. i, 1. — ³ Id. v, 35.

enim lumen verum, non quod illuminatur, ut homo, sed quod illuminat omnem hominem⁴. Nisi autem et lucerna lumen esset, non diceret Apostolis: « Vos estis lumen » mundi⁵. » Quo audito ne id se putarent esse, quod ille qui hoc dixerat; nam et de se ipso quodam loco dixit: « Ego » sum lumen mundi⁶: » ait illis de illis: « Non potest » civitas abscondi super montem constituta, neque accendunt lucernam et ponunt eam sub modio, sed super » candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt; sic » luceat lumen vestrum coram hominibus⁷: » ut scirent se tanquam lucernas, de illo lumine quod immutabiliter lucet accensas. Nulla quippe creatura, quamvis rationalis et intellectualis, a se ipsa illuminatur, sed participatione sempiternæ veritatis accenditur: etiam si aliquando dies vocatur, non dies Dominus, sed quem fecit Dominus. Et ideo audit: « Accedite ad eum, et illuminamini⁸. » Propter quam participationem, in quantum homo est et ipse Mediator, lucerna in Apocalypsi nuncupatur⁹. Sed singularis est ista susceptio: de nullo enim sanctorum dici divinitus potuit, aut dici ullo modo fas est, « Verbum » caro factum est⁷, » nisi de uno mediatore Dei et hominum⁸. Cum igitur lumen dicatur unigenitum Verbum æquale gignenti, lumen dicatur et homo ab illo Verbo illuminatus, qui dicitur et lucerna, sicut Joannes, sicut Apostoli, nec ullus eorum homo sit Verbum, et illud Verbum a quo illuminati sunt, lucerna non sit: quid est hoc Verbum, quod ita lumen dicitur, ut lucerna sit; (ait enim, « Lucerna pedibus meis verbum tuum, et lumen semitis meis:) nisi verbum intelligamus quod factum est ad Prophetas, vel quod prædicatum est per Apos-

¹ Joan. i, 1-9. — ² Matth. v, 14. — ³ Joan. viii, 12. — ⁴ Matth. v, 14-16. — ⁵ Psal. xxxiii, 6. — ⁶ Apoc. xxi, 23. — ⁷ Joan. i, 14. —

⁸ 1 Tim. ii, 5.